

А. Р. ДОЧУ

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України

м. Київ, Україна

Електронна пошта: dochu_alina@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-7315-9421>

КОДИФІКАЦІЯ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОЇ МОВИ: ДОСВІД ЗАГРОЖЕНИХ МОВ ЄВРОПИ ТА СВІТУ

Стаття присвячена кодифікації кримськотатарської мови на прикладі загрожених мов Європи та світу. Питання кодифікації кримськотатарської мови, зокрема нормалізації абетки й повернення на латинську графіку, потребує ухвалення на національному законодавчому рівні низки законів та постанов, адже успішність кодифікації залежить не тільки від сприйняття спільноти, але й від державної підтримки. Проблема збереження та розвитку мов, які перебувають під загрозою зникнення, може бути розв'язана не лише на національному, а й на регіональному та міжнародному рівні. Так, на європейському регіональному рівні Рада Європи ухвалила «Європейську хартію регіональних мов або мов меншин», у якій викладено принципи захисту регіональних та міноритарних мов, у тому числі загрожених. На міжнародному законодавчому рівні захист та підтримка мов корінних народів регулюються Декларацією ООН про права корінних народів. Зокрема, для кримськотатарської мови доцільно взяти до відома досвід з підтримки та захисту мов корінних народів Європи або світу: «Закон про саамську мову» у Фінляндії (1991 р.) та Норвегії (1990 р.), у Мексиці — «Мексиканський Закон про мовні права корінних народів» (2003 р.), в Уельсі — «Валлійський мовний акт» (1993 р.). Доцільним є обрання рамкової лінгвістичної академії чи комісії з питань мови та правопису, які б фахово вирішували питання мови, зокрема й кодифікації, переходу на латинську абетку, норми кримськотатарського правопису, питання лексикографічного, термінологічного вноормування тощо. Варто зауважити й досвід кодифікації мови за допомогою інтернету, мас-медіа, YouTube-каналів, де збираються форуми для обговорення мовних питань, кодифікації певних норм, а також український досвід з кодифікації ромської мови в рамках проекту Ради Європи «Захист національних меншин, включаючи ромів, та мови меншин в Україні».

Ключові слова: кодифікація мов, загрожена мова, латинська графіка, рамкова лінгвістична або правописна комісія, кодифікація мови за допомогою YouTube каналів, мас-медіа.

Згідно з «Атласом загрожених мов світу ЮНЕСКО» (2010), кримськотатарська мова має статус надзвичайно загроженої мови (англ. *severely endangered language*) [Atlas...], але її стан може бути ще гіршим, оскільки порушено передавання мови між поколіннями. Мовою кримли розмовляє переважно старше покоління.

A. R. DOCHU

O. O. Potebnia Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine

Kyiv, Ukraine

E-mail: dochu_alina@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-7315-9421>

CODIFICATION OF THE CRIMEAN TATAR LANGUAGE: THE EXPERIENCE OF THE ENDANGERED LANGUAGES OF EUROPE AND THE WORLD

The article is devoted to the codification of the Crimean Tatar language on the example of the endangered languages of Europe and the world. The problem of codification of the Crimean Tatar language, in particular the normalization of the alphabet and the return to Latin script, requires the adoption of a number of laws and regulations at the national legislative level, as the success of codification depends not only on community perception but also state support. The issue of the preservation and development of endangered languages can be addressed not only at the national level, but also regionally and internationally. Thus, at the European regional level, the Council of Europe has adopted «The European Charter for Regional or Minority Languages», which sets out the principles for the protection of regional and minority languages, including endangered languages. At the international legislative level, the UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples regulates the protection and support of indigenous languages. In particular, for the Crimean Tatar language, it is advisable to take into account the experience in supporting and protecting the indigenous languages of Europe or the world (in Finland and Norway «The Sámi Language Act», Mexico's General Law on the Linguistic Rights of Indigenous Peoples (2003), «The Welsh Language Act» (1993). It will be appropriate to choose a framework linguistic academy or commission on language and spelling, which would professionally address language issues, including codification, transition to the Latin alphabet, Crimean Tatar spelling, lexicographic and terminological codification, etc. The attention should also be paid to the experience of language codification via the Internet, mass media or YouTube channels, where forums gather to discuss language issues, standardization of certain norms, as well as the Ukrainian experience in codification of Romani in the Council of Europe project «Protecting national minorities, including Roma, and minority languages in Ukraine».

Keywords: codification of language, endangered language, Latin script, framework linguistic or spelling commission, language codification via YouTube channels, mass media.

Дата надходження до редакції — 17.01.2022

Дата затвердження редакцією — 16.02.2022